

Postals fora del marc

El Museu del Suro de Palafrugell revisa a l'exposició 'La captura' la construcció pictòrica del paisatge d'Olot i la seva transformació

El paisatge és una llunyania. Quan s'apropa prou per fer-lo cabre dins el marc del quadre, es transforma en un lloc, sigui un prat amb vaques pasturant-hi o una muntanya nevada. D'aquest procediment d'apropiació, per l'extensió en el temps, la concentració en un mateix entorn geogràfic i l'abundància d'artistes lliurats devotament al mateix propòsit, es va convenir de dir-ne "escola d'Olot", que és una etiqueta que no vol dir gaire res més que això: que tanta vegetació acaba deixant una clapa i fixant una marca. Una exposició al Museu del Suro de Palafrugell que el 2018 ja es va poder veure al Centre Cultural de Terrassa revisa, fins al pròxim 17 de gener, l'evolució d'aquella febrosa insistència, des de la mirada pionera de Joaquim Vayreda fins a la consideració del paisatge com a postal emmarcada. La captura, comissariada per Miquel-Àngel Codes Luna, s'organitza a partir d'una trentena d'obres inèdites dels segles XIX i XX, reunides pel col·leccionista terrassenc Jordi Planas, que ara fan gira al Museu del Suro de Palafrugell, abans de desplaçar-se també a Ripoll, per explicar les dimensions d'aquell fenomen pictòric que Miquel-Àngel Codes considera únic a Europa, per més que existissin nuclis similars com els de Barbizon. "Vist en perspectiva, em sembla un cas curiosíssim d'afició al paisatge similar a la futbolera", diu l'historiador de l'art, que recorda que no hi havia a Olot ningú que no conegués personalment algun pintor.

El fet que posi en dubte la validesa de la denominació d'"escola d'Olot" com a moviment cohesionat ("d'escola no en va tenir res o ben poca cosa") no significa que qüestioni la densitat artística que, en un àmbit geogràfic especialment verdejant i frondós, va propiciar l'interès pel paisatge d'unes quantes generacions d'artistes. Perquè una de les tesis que el comissari defensa a La captura és la continuïtat del motiu o, si es vol, de la fixació per apropiat-se un món que per definició és inabastable. "La percepció d'un paisatge equival a l'acció de voler capturar-lo", raona Codes Luna, que en el cas de la Garrotxa, "d'una llegibilitat més que enrevessada", presentava dificultats afegides que es van resoldre, però no pas sempre, per la banda de l'idil·li bucòlic i l'explotació turística.

L'exposició aborda el fenomen (nom que Codes Luna preferix al d'escola) per primera vegada de manera global, anant força més enllà dels precursors (els germans Joaquim i Marià Vayreda, Josep Berga i Boix), per arribar fins a la liquidació del motiu que planteja Lluís Hortalà el 1995 amb la instal·lació El marc, una construcció a l'aire lliure que, en efecte, emmarca el paisatge real de la Font Moixina. Entremig, hi són representats els forasters assimilats, com Enric Galwey, Ignasi Mallol o Lu Pascual, i els que van popularitzar el segell en la postguerra, amb més dignitat del que la posteritat els atribueix, com Pere Gussinyé, Ramon Barnadas o Josep Pujol, fins arribar als nous intèrprets de la segona meitat del segle XX, amb Jordi Curós, Sebastià Congost o Jordi Farjas al capdavant.

No hi ha dones pintores, en aquesta col·lecció, però sí que hi eren a Olot, com s'afanya a observar el comissari: eren deixebles de Berga i Boix com ara Francisca Solé, Josefina Moliner o Josepa Porxas, de les quals ha quedat, però, una empremta feble. En canvi, sí que van tenir una àmplia difusió les targetes postals, làmines i fotografies destinades a projectar arreu els tons ombrius del paisatge olotí en una de les operacions més efectives de "captura" d'un imaginari que passava del document regionalista i pessebrístic a la institucionalització del quadre de paisatge com a dipòsit d'essències nacionals. El procés arriba al col·lapse a la dècada dels noranta del segle XX, segons argumenta Codes Luna, quan la sobreabundància que amenaçava de

banalitzar el producte des dels anys setanta va deixar de ser un negoci per esdevenir una cotilla: no hi havia manera de sortir de l'explotació del pintoresc, d'escapar dels "pintors d'arbres torts", com els havien definit els signants del Manifest groc. Era el moment d'arriscar-se a sortir del marc.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 09-01-2021, Pàgina 33

-El Punt Avui. Nacional 09-01-2021, Pàgina 27

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1905513-postals-fora-del-marc.html>